

Збірник тез
Міжнародної науково-практичної
конференції

Соціокультурні детермінанти
міжпоколіннєвої синергії:
політико-психологічний вимір

Львів — 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Асоціація політичних психологів України
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Nottingham Trent University / School of Social Sciences (Great Britain)
High School of Health Sciences (Switzerland)
University of South Bohemia in České Budějovice (Czech Republic)

ЗБІРНИК ТЕЗ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«Соціокультурні детермінанти міжпоколіннєвої синергії:
політико-психологічний вимір»**

26 березня 2026 року

Львів – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут права, психології та інноваційної освіти
Кафедра теоретичної та прикладної психології
Кафедра практичної психології ментального здоров'я
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Асоціація політичних психологів України
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Nottingham Trent University / School of Social Sciences (Great Britain)
High School of Health Sciences (Switzerland)
University of South Bohemia in České Budějovice (Czech Republic)

ЗБІРНИК ТЕЗ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«Соціокультурні детермінанти міжпоколіннєвої синергії:
політико-психологічний вимір»**

Львів, 26 березня 2026 року

Львів
Видавництво Львівської політехніки
2026

Редактор-упорядник:

Карпенко З. С., доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та прикладної психології, Національний університет «Львівська політехніка»

Рецензенти:

Попович І. С. – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Пілецька Л. С. – доктор психологічних наук, професор

Чайка Р. М. – кандидат психологічних наук, доцент

Рекомендувала до друку та поширення через мережу

*Інтернет кафедра теоретичної та прикладної психології (протокол № 10 від 6.04.2026 р.),
Вчена рада Інституту права, психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка» (протокол № 9/26 від 6.04.2026 р.)*

Соціокультурні детермінанти міжпоколіннєвої синергії: політико-психологічний вимір: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, 26 березня 2026 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2026. – Режим доступу: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2025/pages/32963/zbirnik-tez-konferencii.pdf>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова українська.

ISBN 978-966-994-160-2

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Соціокультурні детермінанти міжпоколіннєвої синергії: політико-психологічний вимір» (Львів, 26 березня 2026).

У збірнику представлено епістемологічні підходи до аналізу трансгенеративної ідентичності, особливості її символічного конструювання в умовах метамодерну; проблеми міжпоколіннєвої синергії та становлення меритократичних принципів у транзитивних суспільствах; роль медіа й цифрових технологій у процесах політичної соціалізації різних поколінь. Окреслено практичні стратегії забезпечення вікової різноманітності та ефективної міжпоколіннєвої взаємодії в умовах суспільних трансформацій.

Рекомендовано психологам, соціологам, політологам, філософам культурологам, педагогам та всім зацікавленим особам.

УДК 316.6:32:316.346.32

Сергій Цимбал

Протидія інформаційній війні у соціокультурному просторі: політико-психологічний вимір.....214

Наталія Щубелка

Соціокультурні чинники міжпоколінневої комунікації.....216

Олена Єгорова

Функції публічного образу особистості.....219

РОЗДІЛ 5

СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ МІЖПОКОЛІННЄВОЇ СИНЕРГІЇ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....223

Мирослава Томашевська, Мирослав Прохазка, Мілуше Вітечкова

Адаптація українських учнів у чеських закладах базової середньої освіти: досвід дітей та їхніх батьків.....223

Інеса Гуляс

Психологічний супровід міжпоколінневої взаємодії як чинник резильєнтності в кризовому суспільстві.....228

Ірина Глова, Лариса Засєкіна

Детермінанти міжпоколінневої передачі геноцидної травми в контексті тривалого травматичного стресу.....231

Наталія Коструба

Психологічне благополуччя надавачів послуг у сфері психічного здоров'я в Україні на третьому році повномасштабної війни.....234

Галина Радчук

Проблема розвитку резильєнтності у військовослужбовців – учасників бойових дій.....237

Ольга Логвись

Травматичний досвід війни як чинник формування міжпоколінневої резильєнтності українського суспільства.....241

Маргарита Кременчуцька

Дослідження взаємозв'язку навчання та психологічного здоров'я літніх людей.....244

Наталія Ничта

Роль травматичного досвіду та резильєнтності в умовах проживання невизначеної втрати.....247

Зоряна Затерта

Психологічні ресурси резильєнтності особистості в дискурсі ціннісно-сислової сфери.....250

Руслана Чіп, Галина Гончаровська

Формування безпечної поведінки: виклики сьогодення.....252

реалізації ефективних психопрофілактичних технологій та стратегій формування резильєнтності особистості. Особливо це актуально для військовослужбовців, які отримали бойовий травматичний досвід. При цьому важливо визначити внутрішні індивідуальні ресурси (фізична активність, вираження емоцій, соціальні зв'язки, віра, творчість і когнітивні стратегії), специфічні для кожної особистості, котрі можуть стати основою розвитку резильєнтності військовослужбовців – учасників бойових дій. Водночас при плануванні психопрофілактичних заходів важливо звертати особливу увагу на актуалізацію у військовослужбовців таких ресурсних каналів, як вираження емоцій, розвиток уяви та соціальних зв'язків.

Ольга Логвись

*асистент кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, практичний психолог
відділу у справах молоді, PhD в галузі психології
olga.lohvys@tnpu.edu.ua*

ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД ВІЙНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МІЖПОКОЛІННЄВОЇ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження. Повномасштабна війна в Україні стала важкою соціально-психологічною травмою, що вплинула на всі вікові групи населення. Водночас травматичний досвід не обмежується лише сучасними подіями – він накладається на історичні травми українського суспільства (репресії, Голодомор, Чорнобиль, війна 2014 року).

У таких умовах особливої ваги набуває феномен міжпоколінневої резильєнтності – здатності різних поколінь не лише адаптуватися до кризових обставин, але й підтримувати одне одного, трансформуючи травматичний досвід у ресурс солідарності, відповідальності та соціальної згуртованості.

Попри наявність досліджень індивідуальної резильєнтності, недостатньо вивченим залишається питання щодо того, як саме травматичний досвід війни сприяє формуванню міжпоколінневих механізмів психологічної підтримки та взаємодії в українському суспільстві.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі травматичного досвіду війни у формуванні міжпоколінневої резильєнтності українського суспільства та окреслення психологічних механізмів цієї взаємодії.

Методологія. Дослідження ґрунтується на теорії культурної та колективної травми (Горностай П., 2023; Чабан О., 2023), концепції трансгенераційної передачі травматичного досвіду (Bessel van der Kolk, 1984;

Schutzenberger A., 1998; Steiner C., 2007), теорії посттравматичного зростання (Гадескі Р., Калхун Л., 2004).

Результати дослідження. Термін «травма» у буквальному перекладі з грецької означає «рана», «пошкодження» або «наслідок насильства». У психології під травмою розуміють не фізичну, а психічну рану – стан, що виникає внаслідок дуже сильного емоційного потрясіння. Такий шок може порушувати сприйняття часу, себе та навколишнього світу. Згодом пережита травма проявляється у снах, спогадах, а також впливає на соціальну поведінку людини, її життєві вибори та здатність адаптуватися до зовнішнього середовища.

П. Горностаї (2023) розглядає *колективну травму* як психічний і соціально-психологічний стан, що виникає у великій групі людей або всього суспільства внаслідок переживання спільних трагічних подій. Така травма формується під впливом історичних катастроф, воєн, репресій, катаклізмів чи інших кризових подій і впливає не лише на окремих людей, а й на колективну свідомість, цінності, поведінку та взаємини в суспільстві. На думку дослідника, колективна травма може передаватися між поколіннями через пам'ять, культурні наративи, сімейні історії та соціальні практики, формуючи особливості ідентичності спільноти та її ставлення до минулого і майбутнього.

У працях Т. Титаренко (2022) травма розглядається не лише як руйнівний досвід війни, а й як психологічний виклик, у процесі подолання якого може формуватися стійкість особистості та суспільства. Дослідниця підкреслює, що поряд із травматизацією у людей може формуватися психологічна резильєнтність – здатність адаптуватися до складних умов, відновлюватися після втрат і знаходити нові сенси життя.

У праці Л. Засекоїної «Наративні практики подолання травматичного досвіду» (2020) психологічна травма розглядається як досвід, який порушує цілісність життєвої історії людини та її уявлення про себе і світ. Травматичний досвід часто важко інтегрувати в особисту життєву історію, тому людина може уникати спогадів або, навпаки, постійно до них повертатися. Науковиця підкреслює важливість наративних практик – способів осмислення та переосмислення травматичних подій через розповідь, письмо, діалог або психотерапевтичну роботу. Завдяки створенню особистого наративу людина поступово впорядковує досвід, знаходить нові смисли та відновлює відчуття контролю над власним життям. Такі практики допомагають інтегрувати травматичний досвід у життєву історію, що сприяє психологічному відновленню та особистісному зростанню.

О. Чабан (2023) розглядає колективну травму як масштабний психологічний феномен, що виникає у суспільстві внаслідок спільного переживання історичних катастроф і кризових подій. Колективна травма формується під впливом таких подій, як війни, політичні репресії, соціальні

катастрофи, геноцид чи масові втрати. В українському контексті прикладами є історичні трагедії, що вплинули на суспільну свідомість і національну пам'ять. Вона проявляється у спільних емоційних реакціях суспільства: тривоги, страху, недовірі, відчутті небезпеки, а також у зміні цінностей, поведінки та соціальних установок. Науковець наголошує, що травматичний досвід може передаватися між поколіннями – через сімейні історії, культурну пам'ять, виховання та соціальні наративи. Це явище називається трансгенераційною передачею травми. У дослідженні підкреслюється важливість наукового вивчення колективної травми українського суспільства, особливо в умовах сучасних воєнних подій, для розробки ефективних програм психологічної допомоги та соціальної підтримки. Адже розуміння механізмів трансгенераційної травми допомагає краще пояснити особливості суспільної поведінки, ідентичності та способів подолання криз.

Варто зазначити, що воєнна травма в Україні функціонує на кількох рівнях: індивідуальному (переживання втрати, страху невизначеності), сімейному (роз'єднання, релокація, зміна ролей) та суспільному (колективна пам'ять, мобілізація, переосмислення ідентичності). Таким чином, травматичний досвід передається між поколіннями через сімейні наративи, моделі емоційного реагування, ціннісні установки, сценарії виживання. Водночас сучасна війна створює новий спільний досвід, який зменшує міжпоколінневу дистанцію та формує спільну рамку осмислення реальності.

Теоретичний аналіз дозволяє виділити такі психологічні механізми: емоційна підтримка та взаємна турбота; спільне наративне осмислення травматичних подій; формування спільної ідентичності; альтруїзм та просоціальна поведінка; мобілізаційна активність молодших поколінь та стабілізаційна роль старших.

Попри свій деструктивний потенціал, травматичний досвід може виступати ресурсом трансформації, сприяючи посттравматичному зростанню, зміцненню сімейних зв'язків, розвитку громадянської відповідальності та підвищенню соціальної згуртованості.

Дослідники роблять позитивні висновки про те, що посттравматичне зростання та розвиток психологічної стійкості (резильєнтності) можливі для більшості цивільних осіб, які переживають травму внаслідок воєнних дій на території України (Коваль, 2023). Так, у дослідженні О. Яременко (2023) розглядається вплив воєнних подій на психологічний стан населення та процеси соціальної єдності. Повномасштабна війна спричиняє потужний травматичний вплив на суспільство, проте водночас спільна загроза та переживання складних подій сприяють посиленню психологічної згуртованості громадян, розвитку взаємопідтримки, солідарності та громадської активності. Дослідник підкреслює, що соціальна підтримка, довіра та спільні цінності допомагають суспільству краще долати травматичні наслідки війни. Психологічна згуртованість виступає важливим

ресурсом адаптації та стійкості (резильентності) українського суспільства у кризових умовах.

Висновки. Хоча війна і є джерелом масової психологічної травматизації, яка супроводжується втратами, проте єдність суспільства, ментальна солідарність, взаємодопомога та спільна мета можуть зменшувати негативні наслідки травматичного досвіду та сприяти відновленню. Таким чином, травма виступає не лише фактором ризику, а й чинником формування нових моделей міжпоколіннєвої синергії.

Маргарита Кременчуцька

професор кафедри психодіагностики і клінічної психології

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова, кандидат психологічних наук

mkk@onu.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ НАВЧАННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

Актуальність дослідження. Проблема включення літніх людей в освітній процес як можливість підтримання їхнього психологічного здоров'я не знижує своєї актуальної значущості. Сучасні люди живуть у середньому на цілу доросле життя довше, ніж попередні покоління, що зумовлює переформування потреб і здібностей літніх людей. Розуміння цього вимагає відмови від традиційних уявлень, де вік розглядається як патологія та прийняття того, що вік – це потенціал.

Наукові дослідження виявили чіткий зв'язок між рівнем освіти, ступенем залученості в освітній процес та тривалістю життя. Оновлення знань у літньому віці змінює спосіб життя, культуру споживання, ставлення до захворювань та втрати деяких функцій. Виникає нова система цінностей – часто більш прагматична, адаптована до нового періоду життя та орієнтована на діалог з поколіннями (Lancet Public Health, 2024; Кременчуцька М.К., 2017).

Психологічне здоров'я літньої людини значною мірою залежить від здатності до саморозвитку та самореалізації. Оскільки здатність літньої людини до контролю та впливу на зовнішні зміни зменшується, найбільш значущі трансформації відбуваються у її внутрішньому світі. Літні люди прагнуть уникати бездіяльності, реалізувати упущені можливості в освіті, творчій діяльності, родинних стосунках. Вони задаються екзистенційними питаннями: як слід провести цей час? Як провести його з користю? Людина входить в іншу соціальну ситуацію розвитку, яка вимагає певних ресурсів для адаптації.